

Megjelenik hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési díj:

Egész évre	10	frt.	o.	6.
Félévre	5	"	"	30
Évnyegyedre	3	"	"	18
Egy órára	1	"	"	6

Szerkesztői szállás:

belső fordulatra 122. szám.

Kiadó hivatal:

középputca Stein J. könyvkereskedése.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési díj:

öt hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr. 2-szor 6 kr. 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppelik Alajosnál (Wollzeile 22.) Hasenstein és Voglornál (Neuer Markt 11 szám.)

Pestben: Zeisler M. (Király utca 60 sz.)

Nyilttéri cikkek

sora után 30 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez csatolandó. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.

Előfizetési felhívás

a

„K. KÖZLÖNY“

1870. nov.—dec. folyamára.

Hogy t. olvasóink a nagy fontosságú harci eseményekről rögtön és pontosan értesülhessenek, minden nevezetesebb eseményről **eredeti távsürgönyöket közlendünk.** A lap megjelenése közben érkezett távsürgönyöket külön adjuk ki. A más lapok által hozott táviratokat a „Legújabb“ rovatban találják fel t. olvasóink; ha a pesti táviratokkal érkeznek nevezetesebb hírek, ezeket a „K. Közlöny“ rendkívüli mellékleteként, a pesti lapok megérkezése után pár órával, külön lenyomatban hordatjuk szét.

A Szerkesztőség.

Előfizetési-díj:

nov.—decemberi 2 hónapra 2 frt., egy órára 1 frt. o. é.

Az előfizetési pénzek posta-utalvánnyal kiadó Stein Jánoshoz (bel-középputcai könyvkereskedésbe) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

Az angol béke-kiserlet.

A hatalmas szigetkirályság, mely az Európát uraló nagy Napoleon előtt se hajlott meg, végre valahár a elszánta magát egy merész lépésre Bismarckkal szemben is: Granville lord jegyzékét irt a berlini angol követhez, érintvén benne még a fegyverszünet szükséges voltát is.

Az angol nota a vas és vér emberének azon körjegyzékét vette kiindulási pontul, mely szerint „Páris alatt a küzdelem meghosszabbítása folytán százazrek veszhetnek el a francziák közül éhség miatt“. Az angol kormányt e borzasztó eshetőség bismarcki köriraja riasztá fel aluszékonyaságából.

Granville lord e rettenő kilátással szemben azt mondja, hogy az „királyné ő felsége kormányának szigorú kötelességévé teszi, megkísérteni mindent e nagy szerencsétlenség elhárítására“.

Valóban dicső szándék! Lássuk a kezdetet a papiron.

Az angol jegyzék nagy bátran kimondja, hogy a háboru már is oly alakot öltött, hogy nemcsak a hadviselő feleket, de „általában Európát érdeklí“. Hanem a hangos szóra rögtön következik a mentegetőzés, miszerint reméli, hogy nézetek előadása nem tekintetik „barátságtalan lépésnek“, mivel két nemzetnek jelen és jövő jóléte iránti aggodalom sugálja azokat. Granville lord elismeri, hogy a háboru jogot ad arra: éhség vagy bombázás által venni be Páris; de arra figyelmeztet, hogy efféléhez csakis akkor kellene nyulni, ha „minden más eszköz kimerített“. Utal a támadás előnyeinek a valószínű hátrányokkal való összehasonlítására és arra, hogy maga a tény az emberi érzelmeket és értelmet is sértene. Ha a francziák egy egész ivadéka látná fővárosát romokban, s alája temetve a védtelenek és fegyvertelenek ezreit, megsemmisülve a művészet és tudomány, a történeti emlék annyi kincseit, — ez nagyban növelné az ekkeseredést egy új, valószínű kiengezelhetetlen harcban. „Egy ily catastropha Franciaországra nézve borzasztó lenne, de veszélyt hozna Európá jövő békéjére is“, és senkire nézve se lenne fájdalmas b, mint Németországra és uralkodóira.

Ezért az angol kormány magára vállalta a felelősséget a fegyverszünet elfogadását ajánlani az ideiglenes kormányának, mely a constituante egybehívására, s a béke helyreállítására vezethetne; értésére adván, mennyire fontos megadni mindazon engedményeket, melyek a háboru jelen állapotával szorú becsületével megegyezők“. Az angol kormány nem hiseti, hogy itt előterjesztése hatás nélkül maradjon.

Végül fölemliti Granville lord, hogy a

németek roppant anyagi erejét, két morális tényező támogatta e harc folyama alatt: az, hogy az idegen betörés visszautasítása, s egy nagy nemzet jogának megvédéseért küzdöttek; dicsőségek csak növekednek, ha minden úton igyekezzenek kikerülni „a borzasztó, páratlan catastrophát“, t. i. Páris bombáztatását.

Mint látjuk, az angol jegyzék eléggé szívére beszél Bismarcknak; hanem ő a vas és vér embere nem igen lágyul meg; az ő szokása mindig ellenfele szívére irányozni aczélját, s minthogy Franciaországnak Páris a szíve — aligha leveszi róla szemét — s ha lehet — kezét. Még mindig nem akar elállani a párisi forteok átadásától; a junkerek organuma, a „Kreuz Ztg“ is sürgeti Páris leveretését, mert ez a menhára „a francia önámításnak és felfuvalkodásnak“.

Metz átadása nagyon alkalmas arra, hogy a porosz önhittságot lehető magasra fokozza. Azután oly dolgokban lábatlankodnak a jó porosz diplomaták, melyek szerint a francziákkal megegyezniük teljes lehetlen: Versaillesben hemzseg a sok napoleoni ügynök; Bazaine elutazott octob. 31-én Kasselbe, a hová, hir szerint, a császárné is megérkezett. Folyni fognak tehát a napoleoni restaurationalis intriguák. Ha Páris bombáztatása anyagilag lehetővé válna, s a porosok még sem kezdenének hozzá, ezt legfőlebb a restaurationalis tervek kedvéért halasztandják el, vagy azért, hogy így könnyebben találhat az aranygolyó Párisban is, ha valamelyik párt bazainségre adná magát, ki hadsereget azzal ámitá el, hogy Franciaországban anarchia dúl mindenfelé — s midőn ki akartak törni a lelkes hadak, azzal csitítá: hogy a hadsereg nemsokára teljes fegyverzetben vonulhat el a várból; — végre azután előállott avval: nincs mit enni, szökjete!

Nálunknál senki sem méltányolhatja jobban a hatalmas Anglia szavának súlyát, — nincs senki, ki kevésbé vonná kétségbe szándéka őszinteségét, komolyságát, kivált, midőn hangsúlyozza, hogy kész „megkísérteni mindent a nagy szerencsétlenség (Páris bombáztatása), elhárítására“; — hanem azért, ha nem szólalnak meg Krupp szörnyei Páris erődei ellen; ha a világváros, ez újkori civilisatio metropolisának palotái nem válnak romhalmazzakká, s a roppant sok műkincs nem válik a falánk, telhetlen porosz hódításvágy prédájává: — ennek csak két valódi oka lehet: vagy nem álland módjában Moltkenak ezt elrendelni, végrehajtatai, — vagy a német hatalmat mindent szétzuzó, barbar ököllé idomított Bismarck belátta valahára azt, hogy a Páris ellen dörgő ágyuk élethalál harcra hívják az egész francia nemzetet, felkeltenék azon, netalán még elszibbadt lelkesedést és szellemi erőt, mely előtt semmiféle, még oly hatalmas katonai hatalom sem állhat meg — s ugy melleleg a bombázás megkezdésével le kellene mondania azon kába álomról is, hogy a nagy Franciaországnak, a nagy francia nemzetnek a vér és vas politika, meg perfid politika adjon királyt — avagy épen reá kénsyszerithetné a gyalázatot: visszafogadni a napoleoni dákat és satelleseiket a francia trónra. Így gondolkozunk mi, alig egy pehelynyi súlyt tulajdonítván Anglia késő felszólalásának — ez eredmény előidőzésében — ha mindjárt ugy is látszik, mintha Európa felhuzta volna szeméiről a hálósipkát és megmozdítani akarná elszibbadt, véznáknak bizonyult karjait. Fájdalmas, hogy idáig jutottunk! Szerencse, hogy egy században csak egy Bismarck terem, kinek vas erélye előtt egy világrész hunyászodik meg.

Legújabb táviratok.

TOURS, nov. 1. Gambettának egy — a hadsereghez intézett proclamációjá mondja: „A hadsereg nem becsületlenített meg, de megmenekült egy érdemtelen parancsoktól. A katonák immár nem egy zsarnokért fognak küzdeni, hanem a haza udvéért, elhamvasztott tüzhelyekért, megbecsületlenített családjaikért s az ellenség dühének uarta-lékul kitett Franciaorszáért. Gyalázat az árulók-ra, kik a hadsereget főnökük alávalóságába merészték keverni!“ A kiáltvány felhívja a katoná-

kat, hogy boszulják meg becsületüket, mely Franciaország becsülete, — s azt mondja továbbá: „Testvéreitek a Rajna hadseregben máris óvást tettek a gyáva merénylet ellen, s becsülettel visszahúzták kezüket az átkozott kapitulációtól! Rajtatók most a sor, felemelni a Napoleon és csinoskosi által meggyalázott francia zászlót, állítsátok azt helyére s gyakoroljátok a köztársasági erényeket a fegyelem tiszteletével s a halál megvetésével. A gyengeség és árulás ideje lejárt; Franciaország sorsa most egyedül a ti kezetekben van letéve!“

Brüssel, nov. 2. Mint állítják, Bazaine hadserege, vagy legalább a helyőrség és az erődök katonái vonakodtak a capitulációt elismerni, s nem akarták letenni a fegyvert; és — mint hírlík — némi verekedés is volt e miatt.

Tours, nov. 1. Párisi tudósítások oct. 28 ról constatalják a főváros védőinek kinttű szellemét, és az ágyuk vásárlására megnyitott aláírás kedvező folyamatát; már 100 ágyura való pénz van készletben. A fris búskészletek dec. 15-ig eltartanak; továbbé beszótott hús 5 hétre való van. Cachan és Bagaux felé a nagy munkálatok — a porosok által tett nagy ellenörködések daczára — igen gyorsan haladnak előre.

Párisi hírek jelentik oct. 29 ról: Bellemare tábornok oct. 28 án Bourgetnél meglepte az önkéntes vadászokkal az ellenséget, s azt elfizte. A nap folytatában a porosok erősített csapatokkal intéztek támadást; azonban este visszavonultak. A francziák megerősíték Bourdetet és megszállták Drancyt.

Toursban a „Moniteur“ oct. 31-ről több, a megyefőnökök és alfőnökök részéről a kormányi delegatiohoz intézett sürgönyt tett közzé, melyek egyhangulag kifejezik a metzi capitulatio által előidézett felháborodást s azon erélyes elhatározást, hogy Franciaország jóléte- és becsületeért a legnagyobb ellentállást fejtendik ki.

Kassel, nov. 2. A mai „Hessische Ztg“ megerősíti, hogy a francia császárné a legszigorubb incognitióban Wilhelmshöhebe érkezett. Bazaine 9 tiszttel tegnapelőtt Kasselbe érkezett. Murat herczeg 78 tiszttel a mult éjjel, Canrobert és Leboeuf ma reggel érkeztek ide.

Berlin, nov. 2. Saarbrückenben át vasárnap és hétfőn négy vasútvonal ment foglyokkal; tegnap pedig egy külön vonat, melyen voltak: Leboeuf, Canrobert, L'Admirault, Frossard tábornokok, a tábornokkal együtt, és két más vonat tisztekkel. 85,000 fogoly a megfelelő fedezettel Saarlobnisba megy, innen pedig vasúttal vitetnek tovább.

Versailles, nov. 1. Frigyes Károly hg jelenti, hogy Metznel 53 sas és zászló jutott kézhez. Thiers ma délben Párisból ide érkezett. Páris előtt semmi újság. Werder előőrsei 27 én Gray körül ellenségre bukkantak, azt minden oldalon megfuttatták, 15 tisztelet és 500 embert elfogtak. A 2ik gárda-gyalogság a 30 ki csatában 34 tisztelet és 449 embert veszített. A Mont-Valerien erőd oct. 31. és nov. 1. reggel nagyon erősen tüzelt, de veszteséget nem okozott.

Berlin, nov. 2. A Kummer-dandárt kivéve az egész német sereg tovább megy. Frigyes Károly hg egy napiparancsban szerencsét kívánt a csapatoknak, s tudatta, hogy ő a déli hadsereg parancsnokságát veszi át, és eddigi katonáinak bucsut mond. Az elsasai és lotharingiai német posták előfizetést fogadnak el magyar hirlapokra.

Róma, nov. 2. A pápa jegyzékét intézett a külföldi képviselőkhez, melyben fájlatja Róma elfoglaltatását, és gyanítani enged, hogy kénytelen leend Rómából elutazni.

Az 1871-diki költségvetés.

Királyi udvartartás	3.650,000	frt.
Kabineti iroda és nyugdíjai	60,829	"
Államadóssági járulékek	31.723,200	"
Földteherm. adósság	15.694,000	"
Országgyűltési költség	800,000	"

I. Ő Felsége személye körüli ministerium.

Szükséglet.	
1. Ministerium	69,890
2. Orsz. levéltár	1,930
Összesen	71,820

Nyugdíjak 3,800

Fedezet. 1. Házbérjövdelem 540

II. Ministerelnökség.

1. Ministerelnökség	129,680
2. Rendelkezési alap	120,000

3. Fiumei és magy. horvát ten-gerparti kormányzó és személyzete	30,330
Összesen	280,010

Nyugdíjak 280

III. Horvát-Szlavon-dalmát minister és személyzete.

1. Ministerium	46,100
2. Nyugdíjak	1,500
Összesen	47,600

IV. Pénzügyministerium.

Szükséglet.

1. Központi igazgatás	890,700
2. Országos pénzügyi igazgatás	5.095,200
3. Állandó kataster	583,200
4. Bányá- és erdészeti akademia Selmezbányán	80,300

Külön kezelési költségek.

Az egyenes adóknál	556,000
A fogyasztási „	204,700
Az illetékeknel	136,790

Miveleti és kezelési költségek.

A jövedékeknel	20.920,000
Az államvagyonnál	20.007,259
Különféle kiadások	948,200
Összesen	49.422,340

Nyugdíjak 1.126,000

Fedezet.

Egyenes adók	57.578,000
Fogyasztási „	12.238,000
Illetékek	12.938,750
Jövedékek	43.025.550
Államvagyon	24.564,171
Kélfőféle bevételek	163,715
Összesen	151.508,196

Rendkívüli szükséglet.

Főösszeg	12.521,287

Rendkívüli fedezet.

Főösszeg	9.588,178

V. Honvédelmi ministerium.

Rendes szükséglet.

1. Központi igazgatás	266,689
2. Honvédségi intézetek	69,254
3. Ujjoncozási költségek	15,000
4. Alapítványok	9,000
5. Elfogati pótlék	76,249
6. Főparancsnokság	37,804
7. Kerületi parancsnokságok	209,528
8. Koronaörség	26,508
9. Csapatok	4.172,988
Összesen	4.883,023

Nyugdíjak 10,000

Rendkívüli szükséglet.

1. Laktanyák építésére	200,000
2. Központi ruharaktár építésére	100,000
Összesen	300,000

VI. Vallás- és közoktatásási ministerium.

Szükséglet.

1. Központi igazgatás	261,800
2. Tanulm. ügyek igazg:	
a) Tankor. főfelügyelőiség	28,200
b) Népnevelési tanfelügyelő-iségek	228,940
c) Vizsgálati bizottmányok	8,100
3. Tanintézetek:	
a) Felsőbbek	585,630.
b) Középtanodák	204,690.
c) Tan.-képezdek, elemi felsőbb-, nép- és polgári iskolák	1.301,530
4. Ösztöndíjak s tanulmányi czélok	71,490
5. Közmivelődési szükségletek:	
a) Nemz. muz.	81,834
b) Képzőművészet czéljaira	20,000
c) Történelmi műemlékekro	16,500
d) A löcsei régi templom javítására	5,000
e) Magyar tört. források kiadása	15,000
f) Magy. akadémiai könyvtárra	5,000

g) Központi lebeszési szemléde	9,550 ft.
h) Magy. term. tudom. társ. segélyzése	5000 ft.
i) Elszegényedett hazai írók segélyzése	2,500 ft.
j) Torna mesterek képzése	5,000 ft.
k) Zenészeti ösztöndíjak	170,384 "
	együtt: 2,860,760 ft.
Nyugdíjak:	27,780 "
Fedezet.	
1. Központi igazgatás	41,785 ft.
2. Tanintézetek	231,285 "
3. Közművelődési célok	24,490 "
Összesen:	297,560 "
Rendkívüli szükséglet:	
1. Egyházi célok	310,000 "
2. Tanulmányi ügyek igazgatása	5,030 "
3. Tanintézetek	27,000 "
4. A nemzeti muzeum gyűjteményeinek gyarapítására	41,400 "
Összesen:	383,430 "
(Vége következik.)	

A csatatérről.

G a m b e t t a proclamációja, következőleg szól:

„A tábornok, kire Franciaország még Mexico után is számított, a veszedelemben forgó hazát több mint 100,000 katonától fosztotta meg. Bazaine elárult; Sedan emberének ágensévé s az invasió embereinek büntetésévé szegődött s örök gyalázata a hadseregnek, melynek parancsnokává a bizalom őt szemelte ki anélkül, hogy csak a legkisebb erőfeszítést megkísérelte volna, kiszolgáltatott az ellenségnek 100,000 katonát, 20,000 sebesültet, fegyvereket, ágyukat, zászlókat és Franciaország legerősebb citadelláját. Ily égre kiáltó bűn megbüntetésére az igazság sem képes. Ideje, hogy feléledjünk, hogy a respublica aegise alatt mi, kik el vagyunk szánva sem befelé sem kifelé nem capitulálni, a legsúlyosabb csapásokból merített moralitásunknak, férfiaságunknak, socialis politikánk megújítását s az ellennel szemben, kinek minden segítségére jö, a legvégső áldozatokra készen legyünk. Mi sohasem adhatjuk meg magunkat, míg csak egy tenyérnyi földet érintünk lábaink alatt. Magasan fogjuk lobogtatni a forradalom diadalmi zászlóját. Úgytünk az igazság és a jogosság ügye. Ne lankadjunk ne csüggedjünk. Mutasunk meg tettek által, hogy mi magunkra akarjuk fenntartani a becsületet, a függetlenséget, az integritást és mindazt, mi a hont szabaddá és büszkévé teszi. Éljen Franciaország, éljen az osztatlan respublica!”

Bourbaki tábornok egy Lilleből oct. 29-ről datált napiparancsot adott ki, Metz capitulációja alkalmával. A napiparancs így hangzik:

„A rám sulyosodó feladat meghaladná erőm, ha nem támogatnának azon érzelmek, melyek titeket áthatnak. Minden fáradozásom arra irányul, hogy lehető gyorsan egy mozgó hadtestet alkossak össze, mely hadi szerekkel és eszközökkel ellátva egy hadjáratot megtenni és az erdített helyeknek segítségére menni képes legyen. Erőm és életem a köztűgynek van szentelve, melyet a nemzeti védelem kormányja veletek együtt épöl és vesz munkába. Egyértelműnek és bizalomnak kell köztünk uralkodnia. Számíthatok a legmegfeszítettebb, a legodasabb támogatásra részemről mint a hogy én is számítok a ti bátorságtokra és hazafiságtokra.”

A bretagnei hadsereg parancsnoka, Kératry gróf, a francia köztársaság nevében ezen proclamációt adta ki: A nemzeti védelem kormány októ. 22-diki rendeletével életre állított. Én kész vagyok magam értéket feláldozni. Mától 10 nap múlva ti Bretagne kapuinál az ellenséggel

szemben lesztek felállítva. Ti megkaptok mindent pontosan, mi a katonának szükséges: gyors lövésű fegyvereket, nagy horderejű ágyukat, tükélyesbített golyószórókat fognak bátorságtokra bízni. Fivérek, kik Páris körfalait védik, már bezonyították, hogy a bretagnei vér el nem korcsosodott; a mi feladatunk nyomeit követni. Ti tudjátok, hogy szigorú fegyelem a leghatalmasabb fegyver a győzelem biztosítására. Én el vagyok tükélve, azt teljes szigorral fenntartani. A gyenge szívek maradjanak hátra. A valódi bretanok menjenek előre és bizonyítsák be egy barbar népnek, hogy mint szabad emberek kelnek fel. Egyesüléstünk jelszava legyen: Isten és a haza!”

Neversben a katonák és tisztek megszokták az egész napot henylve korcsmákban, kávéházakban tölteni, midőn tehát új ezredestük napról napra folytonosan gyakorlatokkal foglalta el őket, a katonák zúgolódni, sőt fenyegetőzni kezdtek. Megérkezése után a harmadik nap a laktanya ndvarán egy régi katoná felérszegen szemtől szemben feyegette az ezredest: mire ez hidegen, minden felindulás nélkül kibzván zsebpisztolyát, golyót rőpített a fegyelmetlen agyába, erre szemlét tartott a katonaság fölött s ezavakkal fordult hozzájuk: „Ti háromezeren vagytok itt, én magam vagyok, megölhetek.” A katonák azonban hangos éjenzésekbe törtek ki s ezután nem zúgolódtak többé.

Brüssel, oct. 31. Toursi hírek jelentik: Metz kapitulációja látszólag nem hatott leverőleg a toursi delegált kormányra, s ez a hatalmak képviselői előtt kijelentette, hogy Franciaország ennek daczára is a végsőig fogja folytatni a háborút.

A „Jour de Genève“ értesít Lacleből oct. 30-ról: A uxon helységet a francziák két ízben foglalták vissza a poroszoktól. Mivel a poroszok egyes parasztokat agyonlőttek, a pápai zúvok sem adtak kegyelmet senkinek. Doubs lakosai tömegesen kelnek fel. A védelmi munkálatok a legnagyobb buzgalommal folynak. Metz kapitulációja szomorító, de nem leverő.

Garibaldi írja egyik londoni barátjának, hogy midőn Németország Napoleon detronisatójára indult, ő a németek pártján állott, míg most, nagyon természetesen, szívvel, lélekkel a francia köztársaság mellett emel fegyvert, melyet ő a világszabadság egyik árboezának tart. Franciaország, teszi hozzá, nincs annyira leverve, mint általában hiszik.

A „Nord“ Bazaine hadseregét specicalván azon eredményhez jut, hogy Bazaine-nek a tüzérséget és a segédszapatokat leszámítva, 147,000 embere volt, a nevezett lap tekintetbe vévén Metz kapitulációt, Bazaine hibáit sorolja föl, de az árulást kizárja; mindazonáltal azt tartja, hogy Bazaine-nek katonai és politikai szerepe is örök időkre be van fejezve.

Kerkápoly Károly pénzügyminister beszéde

oct. 26-kán az 1871-diki előirányzat előterjesztésekor. (Folytatás és vége.)

Hátra van, hogy számot adjak arról is, mi alapon előirányozzuk magasabban a bevételeket. A pénzügyministeriumnak a rendes szükségletek rovatában 5,700,000 forinttal, a rendkívüliekben pedig 6,500,000 frrtal több kiadást kellett ez évben előirányoznia.

S hogy vagyunk a bevételi irányzattal? Mi alapon merem kilátásba helyezni a több mint 12 millió többletet? Egyszerűen azon alapon, mert az 1869 ki bevételnek megfelelő összeget előirányozni aggály nélkül lehet, sőt a mennyiben positiv tudomásom van a bevételi források újabb szaporodásáról, azon talmenni is aggály nélkül lehet. Mielőtt azonban összehasonlitanám az 1871-re előirányzott bevételt az 1869 ki év bevételi eredményével, némi megjegyzést kell tennem. Az mondám, hogy 1871-re 8,800,000-rel több van előirányozva, mint volt az 1869 ki tényleges eredmény. Azt is mon-

Az álláspontok ép úgy, mint az eszmék, változnak az idővel; nem csoda tehát, ha az u. n. tudományos elméletek is, melyek körül pedig némelyiket egész nemzedékek örökérvényű sarkigazságként tiszteltek, változásoknak és pedig némelykor nagyon is gyakori változásoknak vannak alávetve. Például napjainkban a tudomány emberei, mintegy bizonyos sugallat befolyása alatt, mindnyájan arra törekednek, hogy a legkülönbözőbb természeti tüeményeket ugyanazon egy súly vagy mérték egyégsére vezessék vissza.

Innen van, hogy az emberi test gőzgéppel hasonlított össze; a tápszerek képezik a tüzelő vagy gyűtanyagot. Így aztan minden tüemény az emberi testben kifejlődött bizonyos mennyiségű erőben találná magyarázatát, s ez erőt bizonyos mennyiségű és minőségű tápanyag fejtenéki. Vegyünk például — ugymond Letheby — egy lövejtű gőzgépet, azaz anyni erőt, mennyi 1 méternyi magasságra 1 perc alatt 4-56 kilogramnyi súly képes fölemelni: valóságban azonban 2 vagy 24 ember ereje volna szükség ugyanannak véghezvitelére, s ez esetben a gőzgépre fordítandó költség — 10 órát számítva egy napra — 95 centime

dám, hogy az előirányzott összeg 159.136,536 ft. E számok ellenmondóknak látszanak, miután az 1869 ki eredményt 168 milliónak mondtam. A megoldás kulcsát megjelöltük, ha tudjuk, hogy 1870 ig a bányászati előirányzatban és zárszámadásban ugynevezett átfutó tételek is foglaltattak, fényleg amabban kisebb, ebben nagyobb mennyiségben. Ez azonban nem baj. Az egyik mű átadja a terméket a másiknak, s értékét mindenik könyveli, egyik mint bevételt, másik mint kiadást. Ha nagyobb az üzlet, ha nagyobb a mozgás, többre mennek a kiadási és bevételi átfutó összegek a nélkül, hogy ez a pénztárt érintené. A tételek 1870 ben már ki maradtak a summázatból, kihagyattak 1871 re is. Ezért oly nagy látszólag az előirányzati különbség az 1870 ik és az előző évek közt. Az ily átfutó tételek ugyanis az 1868- s 69 ik előirányzatokban vagy 7, a zárszámadásokban pedig vagy 17 millióra mennek, miket, ha úgy az 1868 ki, mint az 1869 ki bevételekből s kiadásokból kiütünk, azok megfelelően kisebb számokat fognak felmutatni. Ez úton az 1868-ik és 1869-ki 158, s illetőleg 168 millió bevételek 141 és 151 millióssá lesznek.

Ezen 1868-ki 141 milliónyi eredmény alapján kelle 1870-re előirányozni, s előzőm aggályá éppen onnan támadt, hogy ezen összeg igen tulhaladva lön.

A jelenlegi előirányzat 1871-re az 1869-iki 151 mil. eredményen nyugszik, s ha mégis 159 milliót tesz, ugy a különbözet kíván éppen igazolást, miután az nemcsak az 1870 re előirányzott-nál tesz ki többet vagy 12 millióval, hanem az 1869-ki valóságos eredményénél is 8.800,000-rel több.

Ezt kívántam indokolni, t. ház! Mert hogy miért megynék most addig, mint a mennyire tettleg már 1869 ben is elérünk, az nem is kérdés, kérdés csak az lehet, miért megynék tovább? Azért megynék tovább, mert egynemely bevétel növekedéséhez positiv adatokat nyújtott ezen év az első 9 hónapon át. Ez alapon következő emelkedések vettek fel: az egyenes adóknál: 2.598,000, a fogyasztási adónál vissza kell menni a 362 ezerre. 1869-ről 1870 re oly roppant mérvben előirányzott ez adót illetőleg a növekedés, hogy azt a valóság nem bírja elérni, s így azt mérsékelni kellett.

Mindig előmegyünk ugyan a jövedelemben, de nem annyira, mint az ezen adóra nézve az 1870. praehminarékban kilátásba tetett, az illetékeknel 2.120,780 frrt többletre számíthatunk; a jövedékeknel pedig 4.766,550, a minek igen természetes oka a folytonosan növekedő üzlet. Az államvagyony jövedelme 1.108,000 forinttal szaporodott. Mindezen szaporodás együttvéve magánál a pénzügyministeriumnál 10 milliónyi bevételi növekedést okoz. A kereskedelmi ministerium is egy millió 71 ezerral több jövedelmet irányzott elő, mint a mennyi 1870-re volt előirányozva. Ez pedig amazokkal együtt éppen 12 millió különbséget tesz.

A végeredmény az, hogy ha a quota azon nagyságban marad, melyben a folyó 1870 ik évre előirányozva volt, akkor 3.896,710 frrtal lesz kevesebb az előirányzandó deficit, mint volt a folyó évre. Valóságos deficit lesz e ebből vagy sem? az oly tényezőktől függ, melyek Isten kezében vannak. Magyarország földmívelő ország s egy áldott esztendővel sokra képes, a roz esztendő pedig megérzi nemcsak a földadó, hanem az ország minden adóneme. Éppen azért az eredményt előre megmondani nem lehet, hanem normalis körülmények közt, mint a tapasztalás mutatja, az eredmény rendszeren kedvezőbb, mint az előirányzat, mi onnan ered, hogy nem meri kitenni magát az ember annak, hogy ha eilány év következik be, az eredmény az előirányzat mögött maradjon. Reméljük hát a jobbat, de legyünk elkészülve a rosszabbra is. A deficit e szerint vagy 3 millióval kevesebb levén előirányozva, közel 12 milliót tesz. Ennek mikénti fedezéséről engedje meg a t. ház, hogy akkorra hala-zthassam el javaslatom megtételét, mikor positive megmondhatom, mennyi a quota? mert most csak a folyó évi quota alapján számítok, a mi ha változik, a számítás egészen basz-

lenne, 9 franc 35 centime a két lóra és 50 franc a 24 emberre.

A gőzgépnél azonban a tüzelő anyag valódi erejének csak 10 ed része munkál, míg az emberi gépben, a testben a külső munka — Helmholtz szerint — az elfogyasztott tápszer mechanicus erejének egyötöde teszi. Kétségtelen tehát, hogy az emberi gépezet sokkal tükélyesebb, mint a gőzgép. De másrésről ez sokkal olcsóbb, mivel a tüzelő anyagok nem oly drágák, mint a tápszerek.

A jelzett alaphól kiindulva, Frankland meghatározta a súlyát és az árat azon különböző tápanyagoknak, melyeknek az emberi testben éleynülük kell, hogy 65 kilogrammot (kis ember testsúlyát) 3000 méternyi magasságra fölemelhesenek.

Liebig elmélete szerint az emberi gépezet mechanikai ereje egyenes arányban áll az izomszövet oxidatójával és a bizonyos adott idő alatt éleynülés útján átváltozott izom szövet mennyisége, a testet tükéd alakjában elhagyó légeny mennyisége által mérhető meg; más szavakkal, hét különböző egyben előidézett mechanicus hatás egyenlő üdékű légenyartalmával, röviden: a mechanikai erő légeny és akár önkényes, akár önkénytelen

navehetetlenné válik, mintán megváltozott előfel tétele.

Most engedje meg a t. ház, hogy egy kis összehasonlítást tegyek a netto budget alapján. Ed-dig ugyanis egy brutto-budget bevételei- és kiadásairól levén szó, természetesen a brutto-tételek vó-tettek fel. Ezen hasonlítás igen tanulmányos és talán örvendetes is lesz.

A netto-bevételek összegeit akarom összehasonlítani 1868 ban és 1871-ben 1868 ban az egyenes adóbevételek 54.734,000 frrtal tettek, előirányozva van 71 re 57.000,000, tehát 2.300,000 frrtal több. A fogyasztási adók 68 ban 10 1/2 milliót tettek, előirányozva van 71 re 13 millió, tehát 2 1/2 millióval több. Illetékekben bejött 68 ban 9.325,000 frrt, előirányozva van 71 re 12 millió, tehát közel 3 millióval több. Jövedékek után bejött 68 ban 19.292,000 frrt, előirányozva van 71-re 22.105,000, tehát 3 millióval több. Az államvagyony után 68 ban 4.859,000 frrt jött be, előirányozva van 71 re 4.766,000, tehát 1/2 milliónyi különbséget. Összesen volt 68-ban netto bevételünk, mint Lónyay e helyen mondá, körülbelül 100.000.000, mint én számítom, 96 millió és néhány százezer, most előirányozva van 109 millió, mutatkozik tehát 13 milliónyi növekedés.

A netto-bevételekből esik az egyenes adókra 1868 ban 56 1/2 procentje a bevételeknek, a mi a lehető legkedvezőtlenebb viszony az egyenes és nem egyenes adók utáni bevételek közt; a többiek természetesen esik 43 1/2 procent. 1871 ben az egyenes adókra már csak 52 procent esik. A fogyasztási adókra 1868 ban 11%, most 12%; az illetékekre 1868 ban 9.6%, most 11.6%; jövedékekre 1868 ban 20%, most 20.1%.

Hogy a jövedékekre nézve ily állandó viszony mutatkozik, annak oka az, hogy itt netto-tételek szerepelnek, mi mellett, ha valahol nagy befektetések vannak, természetesen a jövedelem növekedését a költségek növekedése ellensúlyozza, s az nem lesz látható, s itt valóban nagyok a befektetések, melyek eszközüllettek. Minden téren észre lehet venni, hogy az országnak nem külön, hanem közös gazdasága volt; tehát ugyszólván nem a maga lábán állott. Így például a szivarbeli szükséglet legnagyobb részben a Lajbán tuli gyárak által fedezettett, most a fogyasztás a túlfélen annyira növekedett, hogy lehetetlen volna a mi szükségletünket is fedezniük. De amny is törekvésünk minden, és így ezen téren is arra irányul, hogy lehetőleg önállósítsunk magunkat, minek következtében szivaryáraink szaporítottak és tágitattak, a t. ház által megszavazott összegek erején, ugy, hogy a szivartermelés 1868. eleje s 1871 között közel megkétszereztesse, 260 millióról 460 millióra kell fölemelkednünk. Nagyon természetes dolog, hogy a netto bevételek az által romlanak.

A kiadásokat illetőleg 1868-ban az államvagyonyból származó bevételek a kir. udvartartás költségeit, melyek akkor még kisebbek voltak, még nem fedezték. 1870 ben már maradt belőlük. Akkor az egyenes adó-bevételeket az államadósági járulékok és a köztűgyi költségek egészen igénybe vették; 1871. már nem merítettnek ki azok által; a földterhermentesítési törlesztési és kamatjárnélek 1868 ban az állambevételeiből kevés híján 17%-ot absorbeált, 1871-ben 14%-ot elfedezhető lesz. A köztűgyi költségeket, államadósági járulékokat a földterhermentesítési törlesztést és kamatjárnéleket összevéve, 1868 ban az összes netto-állambevételek 73%-ja fedezte, s belkormányzati szükségletre csak 27% maradt, mely százaléok 26 millió frrt összeget képviselt, ennyivel kormányoztatott az ország. 1871 évben ugyancsak a belkormányzat szükségletének fedezésére marad az összes netto-állambevételeknek 35%-ja. Ez a 35% ma képvisel 38.600,000 frrt, ugy, hogy 1868-tól 1871 ig, három év alatt, a belkormányzatra többet adhattunk ki 12.660,000 forinttal, tehát ugyszólván 50 százalékkal többet, mint három év előtt. Ez, t. ház, mindennél világosabban mutatja, hogy lehetséges nekünk az országnak nagyon szükséges beruházásaira, — ugy a szellemi, mint az anyagi tért érve, — évről-

mozgásokra, akár pedig a tagok, a sziv vagy más belrészek által felhasználva, egyedül a test légeny-tartalmu részecinek átváltozásából származik és nem a tápszerek éleynüléséből.

Eme meglehetőes doctrinár hangon kimondott elmélet eleirte elfogadásra talált; de csakhamar kezdtek kétkedni helyességében, annyival is inkább, mivel a tapasztalás bizonyítja, hogy az ember sok munkát elvégezhet rövid idő alatt a nélkül, hogy légeny-tartalmu tápszerekkel élne. Teljesen megdöntötték ez elméletet Fick és Wislicenus, zürichi tanárok. E czéloból megmászta a Faulhorn hegyet, mely a brienzi tó közelében 1956 méternyire emelkedik. Hogy minél jobban kifárasztassa magát a két tudós tanár, a legmeredekebb ösvényeket kereste fel, Iseltwald városkából indulva ki. Az egész úton csak légeny-tartalom nélküli ételcsélek táplálkoztak: édes és kóvér tésttaneműekkel. A kísérlet eredményeként azon következtetésre jutottak, hogy az emberi test kiszámítható s valóban véghezvitt munkája sokkal felülmúlja a Liebig által az izom-szövet oxidatójával tulajdonított mechanicus hatást.

TÁRCZA.

A tápszerek.

(„L' Illustration“ után.)

I.

Az élelmezés kérdése mindig napirenden van, mert enni kell, hogy éljünk; a mi egyébiránt nem azt jelenti, mintha azért élénk, hogy együnk. Ez esetben nem áll a kölcsönösség, legalább elméletben nem. Elméletben, mondjuk, mert a valóságban a föld népességének 99%-a körülbelül nem él, nem élhet egyébbért, mint hogy a test anyagi szükségleteit kielégítse. Ebben állana az ember rendeltetése? Foleljenek e kérdésre a jóllakottak.

Letheby, egyike a legkitünőbb angol anthropologoknak, a mult évben néhány felolvasást tartott Londonban az emberi tápszerekről, az anyagot azokhoz a londoni árúpiacok közrendészeti főnökeinek, az egészségügyi tanács tagjainak s a vegytan tanárainak hivatalos adataiból meríté.

E felolvasásokból akarunk pár érdekesebb duntot kiemelni.

évre többet és többet szentelni. De épen mert a lehetőség meg van adva, mértéket is tartatunk. Ha bevételünknek évről-évre való növekedésével arányban lesz a kiadásoknak évről-évre való emelése, akkor nem fogynak ugyan a közterhek, de ezen investitio folytán évről-évre erősödnek vállaink, és az ország évről-évre könnyebben hordja azokat, a mellett, hogy felszereltebb is lesz; míg ha az ellenkező uton járunk, ha nem győzünk várni, míg jövedelmünk emelkedne és költségeinket aránytalanul emeljük, úgy hitellünk megrontásával, a mi visszabat a magánhitelre is, még mielőtt elértek volna az eredményt, magunk tennők azt tönkre, magunk hűsítanók meg és tennők meddővé iparkodásunkat. (Élénk helyeslés). Én tehát ezen beruházásokban oly szegény országban a feltétlen takarékoság elve mellett ügyédkedni nem akarok; de igen is szót emelek a mellett, hogy költségeink növelését mindig arányban tartjuk jövedelmünkével.

Azon az uton, melyre a jelen költségvetéssel léptünk, csak 3-4 évig megmaradva, nemcsak a tényleges eredmények terén, de a praeliminarek terén is oda jutunk, hogy súlygyenben leszünk, a mi más szóval azt teszi, hogy nem lesz szűkségünk az előirányzatban halogatag anticipálni az éppen folyó és a következő, tehát azon év jövedelmi növekedését, a melyre maga a praeliminare szól, mit tenni épen azért, mert az emelkedés esélyektől függ, csak a végszűkség esetében megengedhet.

Ajánlom a t. képviselőháznak becses figyelmébe az előterjesztést, és különösen kérem, hogy adandó alkalommal, akkor, mikor jövedelmi forrásokat fontartani, vagy esetleg nyitni lesz a napirenden, és akkor, mikor kiadási tételek megszavazásáról lesz szó, ne méltóztatassék megfigyelni azon arányról, melyet most felmutattam. Kétféleképp lehet azt megrontani, vagy úgy, hogy a legszűkségesebb dolgokra, bár több kiadást méltóztatnak decretálni, a nélkül, hogy bevételről is lenne gondoskodva; vagy az által, hogy jövedelmi források elapasztatnak a nélkül, hogy kiadási tételeket törülthetnének.

Theoriában minden ember barátja a súlygyenynek, hanem mikor arról van szó, hogy ez is kellene, amaz is jó lenne, némely ember elfelejti, hogy azzal a kellenével másik kellene is függ össze, t. i. a megfelelő jövedelem biztosítása, a viszont, midőn a közterhek könnyítéséről, odiosus adónemek megszüntetéséről vagy enyhítéséről van szó, mindnyájan egyetértünk abban, hogy bizony az jó lenne, de arra nem gondolunk, hogy ennek folytán vagy egy nagyon szűkségesek ismert kiadási tételt kell törlelnök, vagy pedig a költségvetésben a súlygyeny megzavarunk.

Kérem a t. képviselőházat, méltóztatassék az előterjesztést a pénzügyi bizottsághoz utasítani, hogy az, a mennyire lehetséges, idejekorán megszavaztathassék a kiadások a jövő évben már teljesen a szertint intézthessenek. (Élénk helyeslés és teteszenyilatkozatok jobb felől.)

UJDONSÁGOK.

(—) A codificationalis osztály felállítását már régebben említettük. E tétellet rendezés és rendkívüli tagokból fog állani, s minden törvényjavaslatot előleges bírálat alá vesz. A felállításra szűkséges összeg már fel is van véve az 1871-iki költségvetésben, az igazságügyi ministerium ressortjában 50,000 forint.

— Rechthorai Füger Miksa hírneves jogtudós, ki csak imént kapott igazságügyértünkől köszönő és elismerő levelet beklüdtött nagy jogi műveért — most egy barmadik munkálattal foglalkozik „az országos ügyintézetek felállításáról s a törvényeszeki bíróknak be rendezéséről.“

— Molnár Aladár közközt. osztálytanácsos M. Vásárhelyre utazott át N. Szebenből; a székesely városban egy magasabb népiskola s ezzel kapcsolatban egy gazdasági tanosztály felállítására felelt egy a városal egyezkedni.

— Novemberi vásárunk nagyon népes volt, a roppant sár daczára. A vasuti közlekedés a vásár napján akkora volt, hogy egyszerre 600-an is akartak indulni a vonattal s alig lehetett elegendő szekeret előteremteni, nemcsak a 4 dik osztályú vagonokat, de a teherbordókat is tele zeufolták a vasut kéjelmeit igénybe vevő vidéki földészekkel.

— Gyilkosság és öngyilkosság. A „Sieb. Bote“ írja N. Szebenből nov. 1 ről: Tegnap, midőn a közönség a színházhoz jött ki, két lüvés hallatszott. Városi hivatalnok Közig András az illető hely felé rohant s 10 lépésre a sétatér kapujától véreben talált egy 28 éves férfit, mellette egy pisztoly feküdt a földön. A golyó szíven alól találta az öngyilkost s a hátgerinez mellett jött ki. Elvitték a közeli kórházba, hol tábírára leírta, hogy öt Melczernek hívják, iskolamester Kakasfalván, féltette nejét Marschek zenésztől, öt tehát megleste, mellette lötte s azután magára slütte a második pisztolyt. A meglőtt Marschek még baba vészorgott, bár a golyó hátában maradt; nov. 1 én ezt is bevitték a kórházba. Melczern még beszél halkán, Marschek egy szót sem tud kimondani.

(—) Maros-Vásárhelyről írják nekünk: Erdély jelenleg egyetlen magyar szépirodalmi lapja,

újévkor, Tolnay Lajos, a Kiefalndi-társaság tagja szerkesztése alatt, Imreh Sándor, fütanodai nyomdász által kiadva, „Erdély“ czimvel hetenként egyszer, csütörtökön, fog megjelenni. Az engedély már le is érkezett.

— Olcsó gesztenye csemeték. A városi sétatér fatenyészdéjéből ez idén is tetemes mennyiségű csemete kerül eladásra, leszállított áron; u. m.: piros, vagy sárgavirágú oltott gesztenye, 8-12 évesnek darabja 60 kr.; nem oltott 8-12 éves 40 kr.-al. Ezenkívül van eladó: Ailanthus glandulosa, Bignonia catalpa, Tilia argentea, sorbus, juhar többféle, hárs, diófa, szomorú-köris, akác, végre mindennemű díszbokrok, nagyobb mennyiségben. Utalványokat válthatni egyleti pénztárnok, dr. Hintz György úrnál. A sétatéri egylet választmányá.

— Dunaföldvár és Pentele közt, az egyházi tanyák közelében október 24 dikén a postakocsit négy ember kirabolta. A pénzesládát feltörték és több mint négy ezer frtot elvittek, a levélcsoomagokat azonban illetetlenül bagyák. A pénzt zsebre dugva, a kocsit felfordították, a kocsist pedig egy távirtda póznához kötötték. A tetteseket erőlyesen nyomozzák.

— Légszesz-felrobbanás volt a minap Bécsben s ennek következtében a „Westbahnstrasse“ egy egyemeletes háza összeomlott. A lakosok közül csak egy sebesült meg veszélyesen, a többiek szerencsésen menekültek és csak kis sérülést szenvedtek. Annál nagyobb volt ijedségük s a pusztítás, melyet a lehellő gerendázat a butorok közt véghezvitt. Földszint egy aranytűves bolt volt s az észerekeknek csak kis részét találták szétszórva a romok közt.

(—) Medvevadászat a város közepén. A „Györi K.“ írja: Mult hó 27-én este azon hír terjedt el, hogy egy medvetanczolatónak medvéje elszabadulván, a tüztorony melletti Wagenfabl-féle ház udvarába menekült be. A ház elé temérdek nép gyűlt össze, s a kapun senki sem mert bemenni, sőt a házbellek is annyira megrémültek, hogy a kaput kinyitni egyik sem merészelte, végre is 12 bátor városhajdu és néhány bakter jött a megrémülteknek segítségére, s az ajtón, mely különben is nyitva volt, kihuzott karddal vonultak be, hadonázva a sötétben, s keresve az irtózatos vadállatot. Egyszerre tompa nyuszörgés hallatszik, és egy fekete állat surran a hadakozókön át, az utczán pedig vad ordítás hangzik: „jőn a medve!“ — s utczá neki, rohan a néptömeg, s velük a fekete állat. Végre is kiittnt, hogy a rémületes fenévad nem volt egyéb, mint egy fekete kutya.

(—) (Necrolog.) Zudor Emilia, férje Zsigmond Elek, gyermekeik: Dező és neje Csefalvay Elma, Eliz, férje Beldi Tivadar s kis fiók: László, Ákos, Elma, ugy szintén testvérének néhai Zudor Zeuzsánnának férje Csefalvay Alajos s leányuk Izabella, férje Prikkel Lajos, valamint az elhunyt-nak távollevő testvére Zudor József és a mindkét részen lévő rokonok nevében a legérzékenyebb fájdalommal jelenti, hogy forrón szeretett édes atyja, az illetőknek nagy atyja, szépatyja, ipja, testvére és rokona Losádi Zudor Zsigmond f. hó 30 án d. után 1 órakor, életének 80-dik, özvegyiségének 28-dik évében üregségi végegyengülés következtében megszűnt élni. Béke posaira!

(—) (Necrolog.) Liska Jánosné, Varga Anna maga és gyermekei: János, Elemér és Mária, ugy szintén a több rokonai nevében szomoruan jelenti szeretett férjének, illetőleg atyjoknak és rokonoknak mérnök Liska János folyó évi october 30-án hosszasan tartó tüdővész következtében élete 43 ik-boldog házasságuk 19-dik évében történt halálát. A megboldogultnak földi maradványai, szerdán november 2-án d. n. 4 órakor fognak kurta szappanytuba 341 számú saját házából, a helybeli köztemetőbe örök nyugalomra elhelyeztetni; az engedszelő áldozat pedig nov. 3 án d. e. 10 órakor, a szt. ferenczeki templomban az egek Urának bemutatnani; mindkét végtiszteletre a részvevők egész tisztelettel megbívatnak. Kolozsvárt, nov. 1 én, 1870.

A bethleni takarékpénztár 1870. oct. havi ületforgalma.

Bevétel.	
Pénztári maradvány sep. 30-ról	1270 frt 39 kr.
Betétek 36 tétel után	479 " 60 "
Visszaafizetett váltók	4560 " — "
Befizetett kamatok	116 " 69 "
Különféle díjak	35 " 25 "
Betéli könyvdíjak	2 " 60 "
Államdíj	— " 05 "
Összesen:	6464 frt 58 kr.
Kiadás.	
Visszaafizetett betétek után	812 frt 63 kr.
Leszállított váltók	5340 " — "
Tiszti fizetések	39 " — "
Felzerelési költségek	15 " 97 "
Különféle kiad. (kezelési költség)	— " 18 "
Államdíj	— " 10 "
Pénztári maradvány oct. 31-én	256 " 70 "
Összesen:	6464 frt 58 kr.
B. Bárfy Desső, Püspöki Antal, Csűrös József, igazgató, pénztárnok, könyvvezető.	

A kolozsvári takarékpénztár üzletforgalma 1870. october hóban.

Bevétel:	
Pénztári maradvány sept. 30 ról	66,220 frt 65 kr.
181 betét után	79,078 frt 11 kr.
Visszaafizetett váltók	72,693 frt 54 kr.
Visszaafizetett előlegekért	23,661 frt — kr.
Befizetett kamatok, váltó- és előlegek után	1449 frt 63 kr.
Különféle díjak	425 frt 46 kr.
Házber	9 frt — kr.
Bécsi bankháztól értékpapírokért	22,564 frt 30 kr.
Értékpapírok eladásából	226 frt 50 kr.
Értékpapírok kamatai	2 frt 32 kr.
Allamilleték előlegek után	13 frt 55 kr.
Összesen:	286,344 frt 06 kr.
Kiadás:	
Visszaafizetett betétek s tökécsített kamatok 86 tét. n.	59,763 frt 47 kr.
Betétekek után fizetett folyó kamatokra	187 frt 77 kr.
Leszállított váltókra	64,855 frt — kr.
Előlegek értékpapírokra	3920 frt — kr.
Kezelési költségekre	101 frt — kr.
Tiszti fizetések	141 frt 66 kr.
Megjelenési tiszteletdíjakra	84 frt — kr.
Értékpapírokra	46,881 frt — kr.
Értékpapírok után megterített kamatok	1058 frt 59 kr.
Az országos „honvédegyező egyesület“ javára	100 frt — kr.
Allamilleték előlegek után	13 frt 55 kr.
Pénztári maradv. oct. 31 én	89,238 frt 02 kr.
Összesen:	266,344 frt 06 kr.

Színház és művészet. Rendes téli szindényünk f. hó 1-én „Halottak estéje“ czimű új színművel vette kezdetét. Miután ez alkalmi darabnál egyéb ugy sem akarhatott lenni, mi sem becsátokunk bővebb jellemzésébe, s a tagok ez esti működéséről sem szólnok, elegendő buzgalomnak tartjuk, ha oly szerepeket, melyek előrelátólag színre többé nem kerülnek, színházi nyelven szólva, meglehetősen „elmondanak.“

Nov. 2-án „Szép Helena“ operette, Meggyaszay I. k. asszonynyal a czimszerepben. Mondatunk sem kell, hogy mind ének, mind játék tekintetében correct előadása által sok és méltó tapsot aratott a tömött ház részéről. A többi szereplők is megérdemlik az elismerést, kivált Marczell G., ki sok humorral személyesíté „Chalchas“t.

Nov. 3. „Tündér ujjak“. Scribe és Legouvé e maradandó becsű színjátékában Sz. Mátrai Laura a működött legsikeresebben és érdemelt ki többszörös tapsot és kibívást a nagyszámú közönségtől. Kedvelt színésztünk, Kovács Gyulát, kedves kis fia elvesztése által fájdalmas csapás érvén, Tristán szerepét Erdélyi vette át. Dancz Nina (Bertha) csinos játéka szintén megérdemli a megemlést, valamint Prielleé (Keribriand) is.

— Avoni Victor, rég várt tenoristánk, végre megérkezett. Első fölléptét a mai napra ki is volt tűzve a „Trobador“ czimű opera, azonban — mint halljuk — Avoni ur még nem pihenhetvén ki az új fúradalmait, az említett dalmű csak jövő hétfőn fog előadhatni.

KÜLFÖLD.

A brüsseli „Nord“ vasárnapi számában a fegyverszüneti alkudozások tárgyában ezeket találjuk: „Egy toursi sürgöny jelenti, hogy Thiers ur, minátn szabad menetjegyét kapott, Párisba utazott, hol az ideiglenes kormány beegyezését kívánja megnyerni azon feltételek számára, melyek alatt a kormány tours i bizottmánya fegyverszünetet kötne. Ha ezen feltételek csakugyan ugy hangzanak, mint a „Liberté“ írja, akkor lehetetlen föltenni, hogy Favre és Trochu, különösen Metz capitulatiója után, el nem fogadnák azokat. A nevezett lap szerint e feltételek a következők: 1. ször. A két hadsereg megtartja jelenlegi tényleges helyzetét. 2. ször. Párisba naponként annyi élelmiszer szállítatik, a mennyi az nap szükséges. 3. ször. A kormánynak teljes szabadság hagyatik, a Constituante választásainak végrehajtására. A Constituante azon városba hivatik össze, melyet a kormány czélszerűnek tart. Ha Poroszország e feltételekkel megelégednék, a fegyverszünet létrejöttét biztosítottnak tekinthetnők. De miután a berlini felhivatalos lapok Páris bevételét a békekötés előtt elkerülhetlennek mondják, hihető, hogy a porosz király szintén ezt fogja követelni. Ez által a megkezdett alkudozások, ha nem is legyőzhetlen, de mindenesetre igen jelentékeny nehézségbe tüköznenek. Mindazonáltal rószint az alkudozásokra kizemelt s z e m é l y tapintata, részint a semleges hatalmak befolyása arra biztatnak, hogy a fegyverszünet létrejöttén kétségbe ne eszünk.

A vatikánba folyvást érkeznek többé kevésbé mysteriosus egyének. Tegnap négyen érkeztek Belgiumból, kiket a pápa legott fogadott. Olaszországot végromlásának előestéjén állani látják. Poroszországot, mondják, hogy Délnémetországot rokonzenvét megnyerje, Rómának fővárossá tételé ellen tiltakozott. Chambord gr. Franciaországban van s Trochu egyetért vele. A tábornok békét köt Poroszországgal, mely a bourbon ivadékok királyllyá kiáltja. Erre Vendéekben hatalmas sereg alakul a ez Párisba viszi az új királyt. Azután egy a világ

katholikusaiából álló hadsereg eláraszti Olaszországot s visszahelyezi a pápát Romagna, Marcha és Ombria birtokába!

Berlin, oct. 31. A „Staatsanzeiger“ egy táviratot közöl, melyet Loftus oct. 20-án Granville-bez intézett, s melyben az Anglia által a fegyverszünet létesítése, a Constituante egybehívása s a béke helyreállítása érdekében tett lépések fölül azt jegyzi meg, hogy a király a Constituante-ba történendő választások végett, melyeket ő nem kevésbé óhajt, mint maga a francia nemzet, kész a fegyverszünetre, de ezt a nemzeti védelem nem akarván, nem marad egyéb hátra, mint a tartós békének fegyverhatalommal való kicsikarása, bármi háramolják is ezek folytán Párisra.

A régi „Presse“ első berlini távirata alapítalan, legalább egy hatalmasság sem kapott ilyes tudósítást. A porosz király ellen állítólag elküvetett merénylet felüli hírek semmi alapja sincs.

KÖZGAZDASÁG.

Gazdasági tudósítások.

A Rikán belől, oct. 28. 1870.

A Rikán belől nem lévén még tagosítás, három nyomásu gazdálkodás van szokásban.

Az őzi gaana rendesen háromszori jó szántásba vetődik, minek következtében kitűnő tisztu-buza terem. A trágya becsének elismerése gazdasági haladásra mutat. Minden gazda kiviszi trágyáját őzi és tavaszi vetés végzése után. Trágya kihordásnál öröm látni az ugy nevezett kalákás s z e k e r e k nek hosszú sorát. Ma kiviszik Péter, holnap Pál trágyáját, és ez így megy, míg a falból minden trágya kivetített. Minden gazda megtisztelti trágyahordó segédeit bőv eszom-izommal, s mondhatom, hogy az ily kalákák ünnepies módon szoktak véghezmenni.

Ha a cseléd ily kalákába valami ok miatt el nem becsátatik, egész nap duzzog, kedvetlen, gazdájával gorombáskodik, a marbát veri s az nap a háznál éppen hasznavehetetlen, sőt van eset reá, hogy szolgálattját is elhagyja.

Van az ily kalákában haszon is, de van kár is.

Haszon az: hogy egy vagy két nap minden trágyám kimegy; kár az, hogy ha volt 50 szekér kalákásom, az én marháim és cselédeim 50 nap kell hogy visszaadják a kölcsönt, bár haaz én gazdaságom trágyáját 15—20 nap kivihették volna.

Több versen felszámítottam a különböző kalákásaimra tett kiadásaimat, számításaim többnyire azt mutatták, hogy vidéki szokásokban jobbnak lett volna kész pénzzel fizetni.

A trágyázás többnyire törökbuza alá történik. Ez megfelel azon gazdai nézetnek, hogy kapáló plántákat kell trágyázni; de nem felel meg annak, hogy gazdaságomból a kitelhető legnagyobb hasznot húzzam, mivel megtrágyázott földem már a második évben — mikor legjobban szokott te remni — ugarban marad.

Sokan már az ugart trágyazzák, a mi nem rossz, ha a trágya tökéletesen érett, csak hogy akkor kevesebb a trágya. Ha pedig buza alá szalmás trágya hordatik, gazos buzát arat az ember.

A Rikán belől a jó cselédben nagy a hiány. Cseléd-rendszer nincs behozva: Cselédkönyvről szó sincs, elhagyja a cseléd gazdáját, mikor neki tetszik; ha tiszti közbejvetel utján vissza is kerül, nincs köszönet benne.

Ehez hozzájárul a napszám hiány. Dolog időben napszámot nem is lehet kapni, ha találkozik is jó drágán olykor olykor, étel és italbeli túlságos követelése kiállhatatlanok.

E két akadály elégséges, hogy a gazdaság a Rikán belől elő ne haladjon.

A székesely gazda éjjel-nappal egész háznépével a mezőn munkában levén, csak megy valamire; de a rossz cseléd és drága napszámóra szorult nagyobbacska birtokosnak jó éjszakát a Rikán belől.

F. J.

Tulajd. és felelős szerkesztő: Sándor József.

Nyilttér.*)

Sz-Ujfaluban lakó Boga Pált, mint hajdani apósomat, még egyszer, — és pedig most már a nyilvánosság előtt felszólítom, hogy tartozását, melynek egy részét nöm halálakor és azután is, az én nevére hitelbe vett, számos tagból álló családjára által elviselt, de 16 hónap óta még meg nem fizetett gyászrubák árta teszi — nekem mátol számítva 15 nap alatt megfizesse, különben nem tekintve egyezségünkre, melyet nevezett egy is felbontott már, az ügyet törvényszék elibe terjesztem, a hol aztán minden lehető igényeimet érvényesíttetni fogom.

Enzuttal egyszersmind alkalmat veszek: inteni mindenkit, oly emberekkel való hármimű összeköttetéstől, kik a sima szép szavakat arra használják, hogy másokat rászédhessenek.

Régen, 1870. oct. 29-én.

Horváth Sándor.

* Az e rovatban megjelölt cikkekért csak a sajtó-hatósággal esemben vállal felelősséget a Szerk.

